

Ridderbos leerde zijn studenten niet precies den tekst te lezen, zoals hij er staat; en als hij ze wel bij een tekst laat stilstaan, dan zet hij hem onmiddellijk in een dogmatischen nevel. Het gevolg is, dat die studenten, eenmaal in de pastorie, even vluchtig over een tekst heenglijden of er ook een dogmatische jus over heengieten. En het gereformeerde volk, dat naar deze verklaring grijpt, leert allesbehalve de Schriften in haar eenvoud te verstaan.

Ik zou nog meerdere voorbeelden kunnen noemen; maar de aangehaalde bewijzen voldoende, waarom ik deze verklaring vluchtig en vlak acht. Ik weet heel goed, dat een korte verklaring niet zooveel kan bieden als een commentaar. Maar daarmee is deze o n-diepte en s c h i j n-diepte niet gerechtvaardigd.

Daarbij komt nog, dat het niemand gelukken zal in het boek Deuteronomium met behulp van deze verklaring eenigen samenhang te ontdekken. Ridderbos knipt elk hoofdstuk in kleine pericopen, met als noodwendig gevolg, dat het verband zoek raakt; een draad kan niemand vinden. En als ik b.v. de inhoudsopgave (I, 206-207) lees, dan vrees ik, dat Ridderbos zelf ook van de eenheid in Deut. weinig heeft gezien. Hoofdstuk 5: 1-11: 32 deelt hij aldus in:

1. Herinnering aan de wetgeving bij Horeb, 5: 6-33.
2. Vermaning en geboden van algemeenen aard, 6: 1-8: 20.

3. De herinnering aan de wetgeving voortgezet tot illustratie van Israëls hardnekkigheid, 9: 1-10: 11.
4. Een nieuwe reeks bepalingen, 10: 12-11: 32.

Als dit juist was, was Mozes' prediking erg brokkelig en verward geweest. Een herinnering aan Horeb, en dan eens wat algemeene geboden, en dan maar eens weer een herinnering, en opnieuw een reeks van geboden. Maar wie ziet zoo, waarom het in deze hoofdstukken gaat? Het is dan alles zonder samenhang, een springen van den hak op den tak. Toen ik zelf deze hoofdstukken behandelde, heeft het me diep getroffen, hoe innerlijk samenhangend dit gedeelte is, zulks tegenover allerlei critische pogingen om alles te verknippen. Ik kan dat niet breed uitwerken hier; maar gereformeerde exegese beteekent ook tegenover de critische methode een eigen geluid laten hooren. Het is wel tragisch, dat juist in een tijd, waarin binnen het critische kamp zelf twijfel opkomt aan de daar tot dusver gevolgde exegetische en hermeneutische methoden, een gereformeerd boek niet in staat blijkt de structuur van een bijbelboek bloot te leggen.

Natuurlijk heb ik hier de ruimte niet, om alle plaatsen, waar ik met den schrijver van meening verschil te noemen; het zou een verklaring apart vergen. Eigenlijk begint het meeningsverschil direct al in 1: 1; de opvatting, die Dr Ridderbos voordraagt is, zeker na de onderzoekingen van het terrein door Glueck, onmogelijk te handhaven. Maar dat zijn details, zoodat ik niet wil oeverloopen. Doch boven noemde ik reeds een plaats, waar Ridderbos een latere toevoeging aanneemt. En dat gebeurt meermalen in deze bewering. Zoo b.v. bij 2: 10-12. Ik geef onmiddellijk toe, dat deze verzen voor enkele moeilijkheden plaatsen. Ridderbos, op het voetspoor van critische geleerden, spreekt weer van „later toevoegsel”. Zijn argument is o.a., dat het verband door deze verzen wordt onderbroken. Maar daarom begrijp ik niet, dat hij daarop laat volgen (I, 73): „Natuurlijk is aan te nemen, dat dergelijke tussenvoegingen niet anders dan onder het bestel der bijzondere Goddelijke voorzienigheid haar plaats in de Schrift hebben verkregen”, vgl. ook nog blz. 29-31. Het zal wel aan mij liggen; maar ik begrijp niet, waarom het „natuurlijk” is om zoiets aan te nemen. Men handhaaft zoo zijn inspiratietheorie, althans in schijn. Maar in feite heeft men de critiek hier gelijk gegeven. Het valt me trouwens bij meerdere deeltjes uit deze serie op, dat men nogal gul is met het aannemen van latere toevoegingen. Doch laat men dat dan niet dekken met een mooi zinnetje over de bijzondere goddelijke voorzienigheid. Ik geloof ook, dat niets buiten de voorzienigheid Gods staat. Doch hier gaat het over de „bijzondere” (alweer dat gangbare, maar weinig zeggende woord!) voorzienigheid, waarbij die latere toevoegingen deel uitmaken van de Heilige Schrift. En dat valt op deze manier niet te handhaven. Als men eenmaal oordeelt, dat een bepaalde passage het verband stoort en dus van latere hand moet zijn, is het dwaasheid (en wezenlijk een ondermijning van het Schriftgeleef), als men daaraan toevoegt, dat Gods bijzondere voorzienigheid steekt achter dat zinstorende insluipsel, en dat 't daarom tot Heilige Schrift moet worden gerekend. Ik vraag me wel eens af: hoe denkt men nu eigenlijk over inspiratie? God inspireert Mozes tot een samenhangend verhaal, en dezelfde God inspireert later een ander tot het verbreken van dien samenhang? Ik begrijp dat niet. Vooral niet, als men, gelijk in dit geval, niet eens weet te zeggen, wat God zijn volk in zulk een toevoeging heeft te zeggen. Want men denke het zich maar eens in: Mozes schrijft het woord Gods. Iemand, die een copie bezit van dien tekst, maakt in zijn exemplaar op den rand wat aantekeningen, die met dien tekst niets te maken hebben. Maar die krabbelaar heet ook al geïnspireerd, en werktuig der bijzondere voorzienigheid. Nog wat later neemt iemand die aantekeningen, zinstorend en zinloos als ze zijn, op en vlecht ze tusschen Mozes' tekst in. Ik zou zoowel dien krabbelaar als dien redacteur onnoozele halzen willen noemen.

Maar Ridderbos zegt: bijzondere goddelijke voorzienigheid! Heilige Schrift! Daarom meen ik, dat men in heel de serie, en ook in deze deelen, veel voorzichtiger had moeten zijn met het aannemen van latere toevoegingen. Als het handschriftenmateriaal geen grond biedt om aan tekstbederf te denken, doet men, naar ik meen, verstandig met niet een critische lading onder het inspiratievlaggetje binnen te smokkelen. Want waar ligt de grens dan? Vooral als men den tekst eenmaal heeft verknipt tot een aantal vrij onafhankelijke fragmenten, is op die manier direct het hek van den dam. Zoo geloof ik ook in dit geval, dat als Ridderbos maar aandacht had gegeven aan de groote samenhangen van Deut. hij er niet toe gekomen zou zijn om aan zijn lezers zulk een zonderlinge voorstelling van de inspiratie te bieden. Ik weet, geloof ik, langzamerhand ook iets van de moeilijkheden die hier liggen. Maar was het dan niet veel beter om in gevallen waarin men geen bevredigende oplossing van een moeilijkheid vond, dat maar eerlijk te zeggen, zonder het Schriftgeleef toch in feite te ondermijnen?

B. H.

Wie „erkent” nu eigenlijk anderer doop?

Voor de zooveelste maal, maar dezen keer uit den mond van een jurist, die aan de V.U. doceert, kan men in de laatste weken weer het argument hooren gebruiken: wees maar niet tegen den Wereldraad van „kerken”, en heb maar geen bezwaar tegen de leer van de pluriformiteit van de kerk, want..... men „erkent” toch ook den doop van andere kerken? Als iemand van de ééne kerk naar de andere stapt, dan zal men, tenzij misschien bewezen worden kan, dat de doop niet bedient is door een geordend man, of niet met de juiste formule, er niet over denken, den persoon-in-kwestie bij de intrede in de eigen kerk (nog eens) te doopen. Daarmee „erkent” men dus — aldus bedoeld argument — den doop van die andere kerk. Maar wat is er dan voor bezwaar tegen, die kerk zelf ook te erkennen?

Het feit, dat men in gevallen als de aangewezenen, den doop niet herhaalt, erkennen we natuurlijk. Wat we alleen maar betwisten, is: dat men, door niet nog eens te doopen, daarmee wel een daad van erkenning van dien doop verricht.

In het algemeen is er verschil tusschen iets niet doen, en iets wel doen. Het is een gevaarlijke regel: wie zwijgt, stemt toe: als men u of mij aan dien regel hield, we zouden onmiddellijk ons verongelikt achten. Zoo is het ook gevaarlijk, te concluderen: men doopt niet voor de tweede maal, ergo: men erkent den doop der anderen.

Erkennen? Wat beteekent dat hier? Blijkbaar bedoelt men: de ambten van de anderen erkennen, of de aanwezigheid van Christus' Geest bij hen erkennen. Maar wie heeft dat in alle gevallen, waarin niet wordt „herdoopt” bewezen? Het bewijs is niet te leveren. We onthouden ons van een historische studie over de geldende praktijk in dezen, maar durven ook zonder deze beweren: niemand kan bewijzen, dat overal niet-herdoopen beteekent: erkennen in dezen zin.

Men bedenke: a) doop is prediking met een dikke streep eronder: bezegeling van de beloften Gods; denk aan het uit de klassieke theologen bekende voorbeeld, dat den doop teekent als een zegel onder het diploma van God. b) Altijd is gezegd: de doop hangt niet aan de waardigheid van wie hem bedient; reeds in de eigen kerk niet, laat staan in een andere. c) Wie het diploma gelezen heeft, en ter harte genomen, wat blijkt uit zijn aanvragen van het lidmaatschap van de kerk waar men zelf toe behoort, waarom zou men zulk een man nog weer eens het diploma overreiken met het zegel eronder? Het zegel is niets zonder het diploma, en d) als de man, de vrouw, die elders gedoopt is, bij ons komt, dan erkent hij (zij) onze ambten; zullen wij dan nog eens dat diploma van een zegel voorzien, dat door onze tong is nat gemaakt en erop gezet? e) Maar als wij zouden zeggen: we willen dat die doop (dat zegel onder het diploma van Gods beloften) wordt herhaald, dan moest men ook zeggen: wij willen dat al die preeken, die de overgekomenen vroeger gehoord heeft, worden overgedaan, en f) dat al die avondmaalsbeurten worden overgedaan. Men komt tot absurditeiten op die manier. Absurditeiten, want g) zoodra iemand toont, dat hij de beloften Gods aanvaard heeft, plus ook de ambten, die wij zelf erkennen en aanvaarden, dan gaan we niet terug, maar wel vooruit. Dan gaan we zijn geloof versterking bieden niet naar de wijze van vroeger (kinderdoopt, kinderpreek, kindercatechisatie, kinderbijbelles etc. etc.), doch naar den eisch van het heden, dat wil zeggen het eerstkomende avondmaal.

Er is natuurlijk veel meer van te zeggen. Alleen maar, het gezegde is voldoende om althans één ding te bewijzen: niet overdoopen beteekent nog volstrekt niet erkenning van de wettigheid der anderen. Men moest met zulke argumenten maar liever geen wereldraad propageeren, noch de pluriformiteit. Wij erkennen alleen maar, dat Gods Woord, ook „onder een dekfel”, krachten doen kan.

K. S.

Theologische Hoogeschooldag 1951

Wij hebben ons voorgenomen om in de komende weken U telkens iets te vertellen over de a.s. Theologische Hoogeschooldag 1951 welke, zoo de HEERE wil, „gevierd” zal worden op Woensdag 26 September a.s.

Reeds enkele duizenden hebben naar aanleiding van de eerste mededeeling in „De Reformatie” kaarten aangevraagd en deze hebben wij, voor zoover dat mogelijk was, gereserveerd voor de Nieuwe Kerk.

Zij die nu kaarten aanvragen krijgen kaarten voor de Broederkerk en is die „vol” dan beginnen we aan de Bovenkerk. Dat is eerlijk. Daar zult U het allemaal wel mee eens zijn. De geluidsinstallatie van die prachtige kerk is weer perfect. Reeds hebben enkele van de genoodigde sprekers meegedeeld, dat zij de uitnodiging aanvaarden. Ik moge ze bij dezen aan U voorstellen: Ds D. van Dijk, de prieses-curator van onze bijna 97 jaar oude Theologische Hoogeschool, Ds F. A. den Boeft van Groningen—Helpman, Ds C. G. Bos, van Emmeloord N.O.P., Ds Joh. Francke van Rotterdam—Delfshaven, Ds D. K. Wielenga, Lector in de Zendingswetenschap aan de Theol. Hoogeschool en Geref. Predikant te Rotterdam—Centrum.

Er komen nog meerdere sprekers. Hun namen zullen wij zoo spoedig als het mogelijk is, aan U bekend maken.

Om ook den Theologische Hoogeschooldag 1951, wat de voorbereiding betreft, goed te doen slagen, verzoeken wij U vriendelijk doch dringend zoo spoedig mogelijk kaarten aan te vragen, opdat wij zoo ongeveer weten hoeveel broeders en zusters er komen. Adres: Broederweg 15.

J. B.

Procedure over den naam der kerken aangekondigd

Het „Kamper Nieuwsblad” van j.l. Zaterdag schreef:

„Zowel de Geref. Kerken in Nederland als die onderhoudende Art. 31 K.O. pretendieren, zoals bekend, de wettige voortzetting van de Geref. Kerken vóór de Kerkischeuring in 1944 te zijn. Ook voeren zij beide dezelfde naam.

Naar ds A. M. Boeijinga, Geref. predikant te Haarlem in het kerkblad van de classis Haarlem mededeelt, zou één der Geref. Kerken bezig zijn, deze zaak bij de rechtbank aanhangig te maken, opdat er een uitspraak komt, wie gerechtigd is de naam van Geref. Kerken in Nederland te voeren.

Volgens de mening van ds B. is dit echter niet de meest gewenste weg, maar er is z.i. geen andere, aangezien de namen van de kerken niet bij de wet beschermd zijn”.

Tot zoover het Kamper Nieuwsblad; de tekst van het bericht is natuurlijk voor rekening van het orgaan.

Men lette er wel terdege op:

Zulke berichten zijn te onthouden; nog altijd zijn er hier en daar enkelen die zich laten vertellen, dat er van „verantwoordelijke” zijde binnen de synodocratie zoolie ernstig en serieus wordt gehoopt op samenspreking, en zoo.

Indien dit bericht van ds Boeijinga waar is (het is het tweede geval, dat in de pers aan de orde is), dan zou daaruit meteen blijken, hoe veel ernst dat samenspreken-willen bevat. Ter publieke kennis is gekomen, dat van onze zijde nog steeds de kwestie aangaande den naam der kerken in bespreking is met den minister van Justitie. Hoe het daarmee staat, blijve hier rusten; wel weet ieder, dat er inmiddels een nieuwe minister van Justitie is opgetreden.

Zou men dus werkelijk doen wat hier gezegd wordt, dan komt de vraag, of men soms den nieuwen minister voor het feit wil plaatsen, dat vóórdat met ons de correspondentie tot een einde gebracht is, buiten hem om wordt ingegrepen op deze manier.

Er is één synodocratisch predikant geweest, die met blijdschap nota nam van een in de pers onszijds gedane verzekering, dat over een schikking aangaande deze kwestie zou samen te spreken zijn. Heeft ds Boeijinga gelijk, dan wordt dus zulk een samenspreking van verantwoordelijke zijde evenwel niet begeerd. Die predikant was dr Matter van Glessendam.

Vertelt het verder: mythen zijn schadelijk.

Er komt nog wel meer.

K. S.

Boekbespreking

K. Schilder, Christus in Zijn Lijden, II, Christus in den doorgang van Zijn Lijden. Kampen, J. H. Kok, N.V., 1951, 2e druk.

De tweede druk ook van het tweede deel is nu uitgekomen. Er is nogal wat copie bijgekomen; er zijn verbeteringen aangebracht; en er is soms een poging gedaan, om de lezers te laten deelen in enkele vreugden om eenig nieuw licht, dat schrijver meent te hebben leeren zien sinds de eerste druk verzorgd werd. Een enkele maal heeft hij aan die lezers, die behoefte hebben aan controle, daartoe de kans willen bieden, door een citaatje op te nemen in een noot. In bepaalde gevallen betrof zoo'n citaat een precisering van wat er vroeger stond, in andere een opmerking, die er vroeger heelemaal niet stond, in nog weer andere een oplossing van een moeilijkheid, waar de auteur mee had „gezet”, en waarin hij nu meende tot een oplossing gekomen te zijn.

Het schijnt, dat sommigen precies anders lezen dan ondergeteekende. Als ik een boek lees, volg ik den auteur. Ik lees, wat in den tekst (tusschen het boven-